

Aalborg Universitet

**AALBORG
UNIVERSITY**

Det gode liv

set i et filosofisk perspektiv

Arler, Finn

Published in:
Medlemsblad for Foreningen Dansk Byøkologi

Publication date:
2003

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Arler, F. (2003). Det gode liv: set i et filosofisk perspektiv. *Medlemsblad for Foreningen Dansk Byøkologi*, 6(2), 13-15.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Foreningen Dansk Byøkologi

Tema
Slow Cities
& Det gode liv

Medlemsblad for
Foreningen Dansk Byøkologi

6. årgang 2003

Medlemsbladet udgives 4 gange om året.

Udgiver:

Dansk Center for Byøkologi
Jægergårdsgade 97
Postboks 5095
8100 Århus C
Tlf. 89 40 58 80
Fax 89 40 58 84
e-mail: dcue@dcue.dk
www.dcue.dk

Forsiden: Den Spanske Trappe i Rom.
Forsidefoto og foto på side 3 er
venligst udlånt af Den Italienske
Stats Turistbureau, E. N. I. T.

Redaktion: Birgitte Skjøtt, ansvarsh.
Jørgen Møller
Robert Mogensen

Oplag: 2000 eksemplarer.

Layout og sats: idworks a/s, Århus

Tryk: Phønix-Trykkeriet as, Århus.
ISO 14001 miljøcertificeret og EMAS-godkendt.

ISSN 1398-7143

Som en naturlig del af foreningens holdning
til miljø, har vi valgt at lade denne tryksag
svanemærke.

Svanemærket garanterer, at
papiret, trykfarverne m.v. lever
op til skrappe miljøkrav. Des-
uden kan tryksagen indgå i
genbrug efter brug.

Af arkitekt MAA Jørgen Møller,
lektor på Aalborg Universitet og
arkitekt MAA Robert Mogensen,
Sven Allan Jensen as, bestyrelsesmedlem
i Foreningen Dansk Byøkologi

En ny strategi for de mindre bysamfund

I miljøministerens landsplanredegørelse
"Et Danmark i balance" konstateres det,
at Danmark i disse år vokser skævt til
fordel for de store og større bysamfund
og til ugunst for de mindre bysamfund
på under 20.000 indbyggere.

En tilbagevendende reaktion fra disse
mindre bysamfund er ofte præget af
anmodning om ensidig økonomisk hjælp
fra staten. Og ingen tvivl om det. Øko-
nomisk støtte er nødvendig. De mindre
bysamfund drænes for unge mennesker.
Befolkningstallet stagnerer eller går til-
bage, og de økonomiske perspektiver er
ikke spændende.

Men den statslige støtte bør ikke base-
res på en ensidig pengeoverførsel. Den
bør baseres på gensidige aftaler med kla-
re udviklingsperspektiver. De mindre
bysamfund må yde noget til gengæld.

De må være indstillet på at udvikle og
forandre sig og vise vilje til kvalitet og
bæredygtighed.

Et eksempel til inspiration på en sådan
positiv vilje til forandring har vi i de sid-
ste par år set i det italienske byfænomen
Cittaslow eller Slow Cities. Bevægelsen
har bredt sig til en lang række lande, og
byerne, som tilslutter sig bevægelsen,
sætter bevidst på en kvalitetsudvikling
indenfor arkitektur, mad, produktion og
bykultur. Et urbant helhedsperspektiv,
som omfatter en respekt for "stedets
ånd", et byøkologisk plankoncept og en
socialt orienteret livsstil.

I dette blad forsøger vi at indkredse
det nye fænomen og fokuserer på "det
gode liv". Der er masser af inspiration at
hente – først og fremmest i viljen til at
se de bæredygtige potentialer.

Cittaslow – et internationalt netværk for byer med et godt liv. <i>Jørgen Møller</i>	3
Cittaslow bevægelsen – gammel vin på nye flasker? <i>Hans Henrik Wintber Jobannsen og Lars Overgaard Jørgensen</i>	6

Viljen til friktion – skal byer nu til at være langsomme med vilje? <i>Ole B. Jensen</i>	9
Det gode liv – set i et filosofisk perspektiv <i>Finn Arler</i>	13

Byøkologi og lykke <i>Jeppé Læssøe</i>	16
Et Danmark i balance? <i>Robert Mogensen</i>	18
Nysted Mainstream <i>Robert Mogensen</i>	19

Cittaslow – et internationalt netværk for byer med et godt liv.

Af arkitekt maa Jørgen Møller, lektor på Aalborg Universitet

Kvalitet, et bæredygtigt miljø og tid til eftertanke er nøgleordene i en ny bevægelse, der forsøger at sikre (mindre) byer med op til 50.000 indbyggere mod en række negative følgevirkninger af globalisering og internationalisering. Bevægelsen er grundlagt i Italien og kalder sig "Cittaslow" eller "Slow City".

Initiativet er en udløber eller videreudvikling af "Slow Food-bevægelsen", som blev grundlagt i 1986 af Carlo Petrini som en reaktion mod planerne om at placere en McDonald restaurant ved den Spanske Trappe i Rom. Slow Food-bevægelsens mantra var og er simpelt: "Sæt farten ned, forfør smagsløgene med duft og glæde maven med andet end Cheeseburgere og soft drinks". Bevægelsen ønsker og forsøger at udbrede disse principper til mere end blot mad, og dette ser nu ud til at lykkes inden for temaet byudvikling.

I Slowcity-manifestet, som er det ideologisk/teoretiske udgangspunkt, siges der blandt andet: "I takt med at verden

bliver mere og mere kompliceret, så bliver SLOWness stadig vigtigere. SLOWness vil hjælpe os med at reflektere over livet og de mekanismer, som skaber det, hvilket ikke er muligt i den stressfyldte verden vi lever i. Vi ønsker en verden, som udvikler sig gennem involution ikke evolution. Med involution mener vi vækst gennem bevidstgørelse, "tid til eftertanke", ærlighed og kvalitet. Der er ingenting galt med hurtighed og dens karakteristika, så længe den er i balance med SLOWness". (Min oversættelse)

Oprør mod globalisering

Det overordnede formål for byerne i bevægelsen er at gøre "oprør" mod globaliseringens ødelæggelse og udviskning af alle regionale og lokale forskelle i de fysiske rammer, samt indkøbs- og madkulturen, hvor de samme internationale butik- og fødevarer kæder efterhånden dominerer på producent – og ditributi-

onssiden, og dermed får en stærkt nivellerende indflydelse på det levede liv.

Initiativet til bevægelsen kom fra borgmester Paolo Santurnini i den lille italienske by Greve i Chiantidistriktet i 1996.

Bevægelsen er ikke blot en klub for smukke byer, men et netværk af byer, som ønsker at udvikle sig og møde tidens udfordringer med livskvalitet. Her er der ikke plads til angst for fremtiden, og hver by må finde sin egen vej.

Den italienske bevægelse udsprang af en protest imod planerne om at etablere en McDonald restaurant ved Den Spanske Trappe i Rom.

Skal vi være med i Danmark? (Foto: Jørgen Møller)

HVEM ER MED?

Omkring 50 mindre byer i Italien, Lossiemouth i Skotland, Hersbruck og Waldkirch i Tyskland, 2 brasilianske byer og Levanger, som er en af de mest velbevarede træhusstæder i Norge med ca. 17.000 indbyggere, har tilsluttet sig den såkaldte "Cittaslow-bevægelse".

Levanger får sikkert førertrøjen i Norden som repræsentant og forankringspunkt for bevægelsen i Skandinavien, fordi de var først ude. Levanger har rettet henvendelser til nogle byer i Danmark, blandt andet Køge og Tønder. Så vidt vides uden nævneværdige resultater.

"Cittaslow" – bevægelsen er derfor ikke blot endnu et koncept for en nostalgisk, bevarende byplanlægning, men en langt bredere funderet bevægelse, som ønsker at skabe rammerne for det gode, langsomme liv, hvor der er plads til eftertanke, bæredygtigt miljø, kvalitet, regionalitet og lokalitet i madkulturen, musikkulturen og bygningskulturen.

Saturnini siger, at i korthed har bevægelsen det formål at "Vi ønsker at redde vore byers sjæl, vores traditioner og historie". Dette indebærer, at tiltag der kan understøtte og bevare – eller måske lige frem genskabe byens egenart og særlige kvaliteter og en lokal stolthed over samme, er stærkt ønskværdige.

Konkrete mål for bevægelsen

I de byer, som tilslutter sig bevægelsen, skal bystyret arbejde for, at planlægningen og den efterfølgende udvikling sætter på at gøre byen (bymidten) til et bedre sted at være, fri for kørende biler, for-tovsparkering, store parkeringspladser, bilos og trafikstøj og fri for neonreklamer, skilteskove og hæslige facadebaldakiner, samt indførelse af mobiltelefonfrie zoner. Samtidig skal der kæmpes for at

bevare den middelalderlige gade- og torvestruktur, med en blanding af boliger og fungerende småvirksomheder, restauranter og torve- og markedshandel, hvor der produceres og forhandles lokale og regionale produkter, herunder også fødevarer, som ikke må indeholde gensplejede ingredienser.

Cittaslow påbyder også en indsats for at bevare den ældre/gamle bygningsmasse, forbud mod byggerier uden rødder i den lokale og regionale byggeskik samt flere cykelstier, bedre forhold for legende børn og fodgængere og flere grønne områder, samt at man udviser klassisk gæstevenskab og tager ordentlig mod byens gæster, turisterne, som strømmer til Cittaslow-byerne i Italien.

Kvalitetsstempel

Midlet for Cittaslow-bevægelsen er en certificeringsordning, hvor en ekspertgruppe tager stilling til, om en given by opfylder en lang række betingelser på en såkaldt basis-specifikationsliste. Efterfølgende overvåger ekspertgruppen så, om byen også efterlever kravene for stadig at være certificeret.

Titlen som "Cittaslow", der klart

opfattes som et kvalitetsstempel, kan herefter anvendes i byens markedsføring og profilering på alt fra brevpapir over lokalt producerede varer til byudvikling.

Erfaringer fra Italien peger klart på, at det er muligt at "brande" en by med Cittaslow-certificeringen, og at det skaber en stor opmærksomhed i medierne, og disse byer virker som foregangsbyer for andre.

Har en by mere end 50.000 indbyggere, er den for stor til at kunne være med i bevægelsen, og i Italien er der i øjeblikket lukket for tilgang af flere byer.

En by skal kun søge om optagelse i bevægelsen, hvis den mener det virkelig seriøst. Derfor er det selvfølgelig også afgørende nødvendigt med en grundig offentlig debat inden et så væsentligt skridt træffes, og her ligger det vel lige for at drøfte den slags ting i en kommuneplanstrategi- og kommuneplanrevisionsammenhæng.

Samlet koncept for byudvikling.

For mig at se, kan "Cittaslow" bevægelsen også i Danmark være et ekstremt spændende eksempel på et samlet koncept for en helstøbt udvikling i de fleste

danske købstæder, hvor vi igennem en årrække har været vidne til en lang række positive initiativer såsom bevarende lokalplanlægning, kommuneatlas, kulturmiljøatlas, midtbyplanlægning og så videre, men hvor man måske ofte har manglet et samlet, folkeligt forståeligt og mere omfattende koncept eller greb om den ønskede udvikling, hvor man satser på bærende lokale og regionale værdier og strukturer.

Det er dog absolut vigtigt at slå fast, at man i Slowcity-bevægelsen ikke betragter sig selv som romantiske maskinstormere med halm i træskoene og en nostalgisk drøm om alt det, der var engang – fordi man selvfølgelig skal udnytte alle de muligheder, som for eksempel den moderne IKT-teknologi tilbyder med hensyn til kommunikation og skabelse af arbejdspladser, som må kunne indpasses i eksisterende (midt)bystrukturer.

Bevægelsen er på mange måder i takt med fremtrædende byteoretikers arbejder, hvor man efterhånden ser flere og flere bevidste, folkelige forsøg på at skabe lidt friktion i drømmen om det friktionsløse samfund (Ritzer 2001, Urry 2000). Samtidig kan man også sige, at "Cittaslow"-konceptet for den fysiske del af byudviklingen er i god samklang med den overordnede bypolitik, som en række miljø- og by- og boligministre har meldt ud, og som flere købstæder i Danmark mere eller mindre bevidst har arbejdet efter de senere år, og som den nye miljøminister lægger op til fortsat skal være en af de bærende værdier i byudviklingen – nemlig at man må tage udgangspunkt i de lokale og regionale forskelligheder og styrkepositioner, blandt andet ved at styrke bymidterne for at skabe rum for kvalitetsbosætning, kvalitetskultur, kvalitetsmadkultur med videre gennem en omhyggelig og afbalanceret kommunal

byplanlægning og en række understøttende aktiviteter og events.

Og sidst, men ikke mindst, så har borgmester Santurnini det ultimative argument omkring bevægelsen, "...nemlig at studier allerede har bevist, at indbyggerne i de tilsluttede byer lever et længere og sundere liv"

Netværk og penge

To andre aspekter kan også være værd at nævne, nemlig for det første som Alice Henderson, koordinatoren for bevægelsen i Storbritannien gør opmærksom på, så arbejder bevægelsens grundlæggere på at gøre den til et internationalt netværk af mindre byer, som kan trække på hinandens ekspertise i løsningen af en lang række konkrete problemer og være forum for en inspirerende debat og erfaringsudveksling. For det andet kan det være en rigtig god ide at gå sammen om konkrete udviklingsprojekter på tværs af landegrænser, fordi det derfor vil være

meget lettere at få økonomisk støtte fra EU til sådanne tværnationale projekter, hvilket jo ikke er blevet af mindre interesse i Danmark efter nedlæggelsen af By- og Boligministeriet og fjernelsen af en lang række råd, navn, fonde og puljer i efteråret 2001.

Hvilke danske byer kommer først?

I Norge er Levanger gået i gang og i Sverige står flere kommuner på spring, så spørgsmålet er nu, om der skal ske noget i Danmark?

Jeg vil i hvert fald opfordre mine byplankolleger og andre interesserede over hele Danmark, men især de mennesker, som arbejder i de kommuner, som har taget seriøs hånd om deres bykerner gennem en årrække, til kritisk at kigge bevægelsen efter i sømmene, og derefter forelægge sagen for politikerne i forbindelse med drøftelserne om valg af kommuneplanrevisionsmetode, planstrategi og markedsføring af byen og egnen.

Hvilken dansk by kommer først?

Interesserede kan henvende sig i Levanger kommune og finde kontaktsadresser på hjemmesiden angivet nedenfor.

Referencer.

<http://www.vivisimo.com/Søgeord+Slow+City>, <http://www.Google.com/int/da/>. Søgeord "Slow City", <http://slowcity.com/>, <http://allgron.org/>, http://hersbruck.de/aktuelles/slow_city/pm_010801.htm <http://www.levanger.kommune.no/nytt/slowcity/slowcity.htm>

Bundgaard, Bente. *Dagbladet Information* 17.01.2001

Hamish, McRae. *The Independent*, London UK. 10. 10. 2002

Jensen, Ole B. & Richardson, T., *Framing European Mobility and Identity- on the construction of Spatial Policy Discourses in the European Union*. Seminarpaper November 2001. Roskilde Universitet.

Lynch. David J. *USA Today*, Arlington, Va.; 13.10. 2000

Miljøministeriet (2003) *Et Danmark i Balance*. Landsplanredegørelse

New Perspectives Quarterly 2002. Vol.17.Issue 4.

Ritzer, G. (2001) *Explorations in the Sociology of Consumption*. *Fast Food, Credit Card and Casinos*.

Urry, J. (2000) *Sociology beyond societies*. *Mobilities for the Twenty-first century*

Cittaslow bevægelsen

– gammel vin på nye flasker?

Af Adjunkt, Civilingeniør i Planlægning og Trafik, Hans Henrik Winther Johannsen og Adjunkt, Civilingeniør i Planlægning og Trafik, Lars Overgaard Jørgensen Aalborg Universitet, Institut for Samfundsudvikling og Planlægning.

Cittaslow bevægelsen er en ambitiøs bevægelse, hvor målet er at genopdage ethvert aspekt i det urbane liv ved at skabe rum for “det gode, langsomme liv, hvor der er plads til eftertanke, og et bæredygtigt miljø samt kvalitet i madkulturen, musikkulturen og bygningskulturen”.

Svaret på, om Cittaslow bevægelsen kan og bør vinde indpas i Danmark, synes således givet på forhånd, for hvem kan for alvor være imod ovenstående mål? Bevægelsens overordnede formål om at gøre oprør mod “globaliseringens ødelæggelse og udviskning af alle regionale og lokale forskelle i de fysiske rammer og det levede liv” synes også at appellere bredt. Efter vores opfattelse er Cittaslow bevægelsen dog mere et opgør med den stigende amerikanisering af vores samfund og vores liv og levevilkår i det hele taget, ligesom de sympatiske tanker bag Cittaslow’s omfattende manifest langt fra er nye og skelsættende for byplan-

lægningen, men mere er et forsøg på helhedstænkning af visse elementer i det urbane liv og planlægningen heraf.

Skiftende generationer af byplanlæggere har vel altid arbejdet på at skabe bedre levevilkår for høj som lav, hvad enten det drejede sig om urbane eller rurale områder, og hvad enten udgangspunktet for vores byplanlægning var sundhedsbetingede, økonomisk betingede, velfærdsbetingede eller blot præget af et ønske om at skabe de bedst mulige fysiske rammebetingelser for et godt liv.

I så henseende bringer Cittaslow bevægelsen ikke grundlæggende noget nyt med sig. For at være mere præcis, så er de planlægningsparadigmer, som bevægelsen bekender sig til, ikke en helt ukendt størrelse for os her i Danmark.

Skønhed og fred

Ønsket om at forskønne og fredeliggøre vore bymidter har for eksempel længe stået højt på de fleste byplanlæggeres ønskesedler, og i de senere år har vi da også været vidne til flere spændende tiltag i denne retning i både store som små byer over hele landet.

Både hovedstaden og byer som Århus, Aalborg, Odense og Esbjerg har inden-

for de seneste få år iværksat betydelige forskønnelsesinitiativer i deres midtbyer, og at dømme efter de planer, der p.t. foreligger, så er der meget der tyder på, at disse initiativer også fremover vil fortsætte. Flere af disse større byer har ligeledes arbejdet målrettet på en mere proaktiv parkeringspolitik, med stadigt færre og mere brugerbetalingsbaserede parkeringspladser, i et forsøg på at ændre folks transportmiddelvalg til og fra bymidterne, for at fredeliggøre disse.

Også vores mindre byer og bysamfund herhjemme har haft travlt. Der er over det ganske land lavet Trafik- og Miljøhandlingsplaner, hvilket alt andet lige har medført om ikke en fredeliggørelse af bymidterne, så dog en omprioritering af trafikken gennem ganske mange af vores bymidter. Der er lavet kommuneatlaser i de fleste af vores købstæder. Et initiativ, der om ikke andet har skærpet vores opmærksomhed på, hvor skrøbelig en kulturarv vi har herhjemme, og hvor vigtigt det er, at vi bevarer og plejer denne kulturarv. At vi som planlæggere er “kulturarvsvogtere” i ordets egentlige forstand. Ligeledes har ganske mange byer og bysamfund herhjemme forsøgt sig med skilte-

Hvorfor må storbyerne ikke være med i bevægelsen? (Foto fra den byøkologiske storby-oase i Hedebygadekaréen i København).

facaderegulativer og -planer i et forsøg på at dæmme op for skilte- og lysforureningen i vore bymidter. Nogle byer og bysamfund forsøger endvidere ved hjælp af bevarende lokalplaner at beskytte og pleje deres bymidter.

Bevares, ikke alle tiltag har været lige vellykkede, men pointen er (og må være), at der i Danmark dog søsættes en lang række initiativer, der alle sammen sigter mod at bevare og forskønne vores byer og deres bymidter, og at der i Danmark er en stigende bevidsthed på at bevare, pleje og styrke vores bebyggede miljø. Planlægningens sande tilstand herhjemme syntes således hverken at være så fragmenteret eller så reaktiv, som Cittaslow bevægelsens grundlæggere lader antyde. Men at vi altid kan og skal gøre tingene bedre er åbenbart. Spørgsmålet er blot, om Cittaslow bevægelsen er midlet til at opnå dette mål.

Globaliseringens konsekvenser

For at svare på ovenstående spørgsmål er det for os at se nødvendigt at se lidt nærmere på de præmisser, bevægelsen bygger på. Her springer det i øjnene, at bevægelsen er udsprunget af Slow Food bevægelsen, der blev grundlagt i 1986

som en reaktion mod planerne om at placere en McDonald restaurant ved den Spanske Trappe i Rom. Cittaslow bevægelsen tager altså sit afsæt i en kulinærisk (og æstetisk) modbevægelse til en amerikansk fast-food restaurants ønske om at placere sig i hjertet af vores europæiske kulturhistorie, såvel billedligt som bogstaveligt talt, og har som sådan ikke så mange holdepunkter eller udgangspunkter i vores fælles, danske planlægningsforståelse.

At sætte globalisering og internationalisering lig med burgerkulturen, og at hævde, at Cittaslow bevægelsen er en reaktion eller ligefrem et værn mod de negative følgevirkninger af burgerkulturens hærgen, er ligeledes problematisk. At der pågår en globalisering og internationalisering er der vist bred enighed om. Den samme brede enighed genfindes dog næppe, når det gælder konsekvenserne af globaliseringen og internationaliseringen. At disse udviklingstræk i sig selv således uafvigeligt må medføre en ødelæggelse og udviskning af alle regionale og lokale forskelle i de fysiske rammer og det levede liv, kan (og skal) der sættes endog store spørgsmålstegn ved. At de seneste tre landsplanre-

degørelser opererer med en bykonkurrence, både indenfor og på tværs af nationale og regionale grænser og skel, hvor hver enkelt by forventes at satse på egne styrker og muligheder, antyder vel, at byerne og byregionerne herhjemme netop er forskellige, og at denne forskellighed skal dyrkes.

At sætte spørgsmålstegn ved globaliseringen og internationaliseringen er i sig selv både legitimt og nødvendigt, men at hævde at Cittaslow bevægelsen er en modreaktion på globaliseringen og dens negative følger, samtidigt med at selv samme Cittaslow bevægelse grundlæggende bekender sig til globaliseringens grundpræmisser, forekommer en anelse besynderligt. Spørgsmålet er, om det ikke ville være mere frugtbart at bekende kulør og sige åbent, at Cittaslow ikke skal ses som en reaktion mod globalisering og internationalisering, men at bevægelsen i sit udgangspunkt er et forsøg på at imødegå en stigende "amerikanisering" af vores byer og vores levevis. Et sådant udgangspunkt er efter vores opfattelse langt mere frugtbart, idet "udyret" eller "truslen" således er mere klart identificeret end den bredere og mere vage betegnelse "globalisering".

Tid til eftertanke ved fælleshuset i Hedebygdegade-karéen.

Hvis enigheden i planlæggerkredse kan bære så langt, at vi som profession kan blive enige om, at det ikke nødvendigvis er globaliseringen og internationaliseringen, der er af det onde, men at det i højere grad er en amerikanisering af vores kulturmiljø, der er den egentlige trussel, så virker det rimeligt at stille endnu et par spørgsmål til Cittaslow bevægelsens grundpræmisser.

Storbyernes behov

Således kan det undre, at bevægelsen er forbeholdt byer med under 50.000 indbyggere. Større byer og bysamfund med flere indbyggere kan således ikke optages i bevægelsen, og lettere polemisk kan det således hævdes, at en bys størrelse er afgørende for, om byens borgere kan få del i det gode og langsomme liv eller ej. Det forekommer unægteligt en anelse besynderligt. Ikke mindst i lyset af, at bevægelsen ser sig selv som et værn mod globaliseringen og internationaliseringens kulturudviskende kendetegn. Er det ikke netop i vore større byer og bysamfund, at vi tydeligst ser resultaterne af den stigende amerikanisering? Er det ikke præcist i disse

større byers bymidter, at vi ser kampen mellem fast- og slow city-kulturen tydeligst aftegne sig? Og er det derfor ikke netop i disse byer, at vi burde tage kampen op først?

Svaret på disse spørgsmål må være – et rungende ja. Hvis man endeligt ønsker at operere med et Cittaslow begreb er det for os at se uforståeligt, at man ikke i højere grad koncentrerer sig om de byer, der betyder noget i og for den regionale sammenhæng/udvikling, og som står i forreste geled i kampen mod amerikaniseringen, i stedet for at koncentrere sig om mindre byer, hvor der mere er tale om udvikling end udvikling. Slow food bevægelsen lod sig trods alt føde i Rom, der trods alt må siges at være en by af en vis størrelse.

Der er for os at se langt mere perspektiv i at understøtte og spille med på den reelle samfundsudvikling, der mere og mere knytter sig til landets større byer og bysamfund, end at satse på mindre og mere perifere byer og bysamfund, med ringe eller ingen udvikling. I det første tilfælde vil der for alvor være tale om at skabe en balance mellem “hastigheden og dens karakteristika” og

så SLOWness, mens der i det sidste tilfælde mere er tale om at skabe en balance mellem SLOWness og SLOWmotion.

Tiden går ikke i stå

Således er Cittaslow bevægelsens positive betragtninger nok også dens gennemgående brist. Cittaslow må ikke medføre, at al udvikling sættes i stå eller at tiden ligefrem skrues tilbage til Morten Korchske tilstande, for der er ingen, der ønsker at leve i et museum som kustoder. For det er jo ikke sådan, at udviklingen i resten af verden går i stå, fordi enkelte lokaliteter slår bremsen i eller løber tør for brændstof – heldigvis. Derfor bør det helt centrale fokus ved implementeringen af Cittaslow manifestet rettes mod at skabe balance mellem det “moderne” og det “traditionelle”, forstået som balance mellem det hurtige og det langsomme. Balance er derfor kodeordet i forsøget på dels at skabe plads for kvalitet i det urbane liv og dels at modvirke amerikaniseringen af vore byer, hvis der ikke skal være tale om afvikling, men udvikling, om end en noget anden.

Måske kan Cittaslow bevægelsen i bedste fald ses som et prisværdigt og længe tiltrængt initiativ til, under en samlebetegnelse, at indsamle og integrere den store samling af “best practices” og “best idéas” indenfor moderne planlægningsopfattelser og -idealer, med henblik på at styrke såvel planlægningsidealene som implementeringen heraf. I værste fald er Cittaslow bevægelsen blot gammel vin på nye flasker.

Referenceliste kan ses på
www.dcue.dk

Viljen til friktion

- skal byer nu til at være langsomme med vilje?

Af lektor, Ph.D, Ole B. Jensen, Institut for Samfundsudvikling og Planlægning, Aalborg Universitet

Fænomenet Langsom by (Slow city) må fortolkes ud fra en generel samfundsmæssig forståelsesramme.

Det vil sige, man må begribe hvordan samfundet over en lang årrække har udviklet sig efter en værdi om friktionsfrihed (fra hverdagslivet til det Indre Marked). Drømmen om det "friktionsfrie samfund" er én side af det moderne samfund som indtil for få år siden i det store hele har fungeret som en uangribelig grundantagelse om det "gode samfund" (størst mulig mobilitet, til flest mulige mennesker). Det er nu denne forestillingshorisont, der bliver problematiseret fra forskellig side, blandt andet gennem initiativet Langsom by.

På den ene side må fænomenet ses i forhold til opgøret med drømmen om det "friktionsfrie samfund". På den anden side, må fænomenet sættes ind i en mere eksplicit byplanmæssig sammenhæng for derved at forstå, hvilken byforståelse et sådant fænomen lægger op til. Samlet set må byanalytikere og byplanlæggere dels forholde sig forholdsvis konkret til Langsom by, dels sætte fænomenet ind i en større sociologisk og idehistorisk sammenhæng, hvis de vil gøre sig håb om at begribe den dybere betydning.

Drømmen om det friktionsfrie samfund?

Menneskehedens historie er mobilitets historie. Og det er vel og mærke en historie, der er kendetegnet ved en stadig drift og søgen mod højere hastigheder og øget aktionsradius. Særligt med opkomsten af det "moderne" ser vi en potensering af denne drift mod omverdensbeherskelse og øget mobilitet. En arketype på denne udvikling er Goethes fortælling om Faust, der sælger sin sjæl til Mefisto mod at få ubegrænsede mid-

ler til rådighed for sit omverdens beherskelses projekt (Berman 1983). På samme måde som Faust søger den komplette overskridelse af bindinger på menneskets handleevne, kan mobilitetens fortsatte udvidelse siges at udgøre et "projekt", der stræber mod stadig mindre friktion i fysisk forstand. En ikke fiktiv personificering af denne drøm om udvikling og hastighed var Le Corbusier, hvis byplantænkning om noget både har haft indflydelse på nutidens byforståelse, og hvis rationalitet i høj grad udtrykte drømmen om friktionsfrihed gennem eliminering af alle typer forhindringer:

"Den moderne by lever uundgåeligt ved den rette linie ... Cirkulationen af trafik kræver den rette linie. Det er den eneste rigtige løsning for byens hjerte. Kurven er ødelæggende, besværlig og farlig. Den er paralyserende. Den rette linie gør sit indtog i hele menneskehedens historie, i alle menneskets mål, i enhver menneskelig handling" (Le Corbusier 1929/77:10)

Den "rette linies logik" har siden forplantet sig ikke blot i den konkrete

*Langsomhed er blevet
en positiv værdi.*

infrastrukturens gennembrud af land- og byskaber, men også i forestillingen om netværkssamfundet, hvis grundrationale er "strømmenes rum" (Space of flow) (Castells 1996). Med den engelske byteoretiker Stephen Grahams ord:

"Hele den moderne byplanlægning er anlagt på denne ideologi om moderne netværksbyer, der alle fokuserer på strømme. Le Corbusier er indbegrebet af motorveje, lige linier og friktionsløshed. Så når vi ser på den aktuelle debat om det friktionsløse netværkssamfund ... må vi være overordentligt skeptiske, fordi det er altid et spørgsmål om friktionsløs for hvem? Der er aldrig, og der vil aldrig blive, et tilfælde hvor alle er uden begrænsninger på deres sociale liv og deres transaktionsmuligheder" (Stephen Graham, citeret i Jensen, O. B. 2001:273)

Selvsagt er driften mod øget mobilitet et kendetegn ved den kapitalistiske økonomis udvikling (Castells, 1996, Harvey 1989). I den aktuelle tilstand af "flydende modernitet" (Bauman 2000), bliver hastigheden og mobiliteten ydermere knyttet an til en næsten hysterisk higen efter uhindret "flow" og dermed også at nivellere enhver "afstandsfraktion" (Whitelegg 1997:59).

Den franske byplanteoretiker Paul Virilio påpeger således, via sin hastighedslære (Dromologien), at det er modernitetens iboende rationalitet, at vi kontinuerligt indretter samfundet på stadig øgende hastigheder – og at det er hastighedens logik, der er samfundets logik (Virilio 1977/2001). Hermed er der tale om en rationalisering af rummet i den forstand, at drømmen om den højmobile og friktionsfrie by bliver en dimension af byplanlægningen som "vilje til orden" (Boyer 1983, Jacobs 1961, Lefebvre 1974/91, Sandercock 1998,

Sennett 1990). Netop en sådan opfattelse af byen som arena for sociale og fysiske processer og strømme, der måtte underkastes orden og kontrol udgør en klassisk figur i styringsbestræbelserne bag byplanlægningen.

Øget hastighed i byen er med andre ord blevet til en positiv værdi, men sådan har det imidlertid ikke altid været, og sådan er det måske heller ikke i fremtiden?

Viljen til friktion – hvorfor nu det?

I et samfund præget af drømmen om friktionsfrihed og gennemgribende rationaliseringsprocesser i allehånde samfundsmæssige forhold, den såkaldte “McDonaldiseringen” af samfundet (Ritzer 1996), opstår der en tilstand, hvor kompleksiteten overstiger systemets kapacitet, eller hvor rationaliteten slår over i irrationalitet. Set ud fra en mobilitetsbetragtning lader det sidste forhold sig belyse ved erfaringen af at vælge det hurtigste og mest fleksible bytransport middel – bilen – og så alligevel finde sig hensat til en bilkø bevægende sig med en hastighed, der kun lige overstiger “apostlenes heste”. Sociologer ynder ofte at karakterisere denne form for aggregeringsproblemer som utilsigtede handlingskonsekvenser. Man kan med andre ord sige, at der på bagsiden af den transport teknologiske revolution, hvis målsætning var menneskets øgede frigrøelse i videste forstand, findes en modsatrettet tendens til at samfundet bliver slave af selvsamme logik – en parallel til oplysningens dialektik (Horkheimer & Adorno 1944/93). En sådan bagside af medaljen kan også udtrykkes som at vi lever under “øjeblikkets tyranni”, og at langsomheden dermed bør beskyttes (Eriksen 2002:175). Dette kan ske gennem

Byer har forskellige mønstre af bevægelse, mobilitet og strømme.

aktive strategier for vilje til friktion:

“Den eneste slagkraftige strategi i forhold til hverdagens centrifuge er at gøre hverdagen mere besværlig. At stikke en kæp i hjulet på en alt for hurtigt dagligdag, hvor for meget sker for hurtigt og alt for uventet” (Andersen 1997:150)

I forhold til en konkret byudvikling påpegede Jan Gehl allerede for 30 år siden, at “langsom trafik betyder livlige byer” (1971/96:73), og at byrummenes design helt håndgribeligt må dimensioneres efter den hastighed, hvormed vi bevæger os igennem byen:

“I bilbyen må skilte og billeder være meterhøje for at kunne opfattes. Huse kan være tilsvarende store og fattige på detaljer. Detaljerne ses jo ikke alligevel ... Når al færdsel foregår langsomt, bliver der alene af denne årsag liv i

gaderne i modsætning til bilbyerne, hvor tempoet automatisk reducerer aktivitetsniveauet” (Gehl 1971/96:67&73)

I en planlægningssammenhæng er det således oplagt at mobilitetens betydning for byrummets indretning og design ikke er en neutral og objektiv affære. Snarere må man nå til den konklusion, at mobiliteten er politisk. Det betyder, at modsatrettede diskurser med hver deres rationaler danner et kampfelt med mobiliteten som omdrejningspunkt. Dette forhold er teoretisk udtrykt af Castells (1996) som spændingen mellem “strømmenes rum” (Space of flow) og “stedernes rum” (Space of place). Konkret udtrykkes denne spænding eksempelvis i modsætningen mellem en transit infrastruktur, der gennemskærer byrummet på den ene side, og ønsket om en langsom by og mobilitetsformer

i menneskelig skala på den anden side. Sådanne modsatrettede mobilitets-ratio-naler anskueliggør sammenhængen mellem mobilitet og magt. At langsomheden imidlertid også er ved at antage positiv værdi (Urry 2000:55), illustreres med initiativer som Langsom by. Spørgsmålet er, hvilke udfordringer det stiller til vores forståelse af byen på både det teoretiske, politiske og praktiske plan?

Byen og langsomheden

Byen er mere end blot en arena for strømme og cirkulation. Men på samme måde som man ikke meningsfyldt kan forestille sig en boligløs by, kan man heller ikke meningsfyldt forestille sig en immobil by. Byens cirkulation er et definatorisk karakteristikum ved byen (Amin & Thrift 2002:26 & 81, Park & Burgess 1925:211). Byer har forskellige mønstre af bevægelse, mobilitet og strømme. Mønstre der giver de enkelte byer deres karakter, men også muligheder og begrænsninger. Når det er sagt, hvordan kan vi da forvente, at Langsom by potentielt kan komme til at ændre ved vores byforståelse?

Både Jane Jacobs (1961) og andre klassiske byteoretikere har kritiseret byens knæfald for særligt den automobiliserede mobilitetsform. I 1958 skrev den amerikanske sociolog og byteoretiker Lewis Mumford således, at de store infrastrukturanlæg truer byens eksistens, fordi de er baseret på en logik der ikke begriber byens væsen som mere en blot at befordre den konstante cirkulation af biler (Mumford 1964:189).

I følge den nyere danske byteori, er den nutidige by præget af mobilitets-landskaber (Jensen, B. B. 2001), der udfordrer etablerede statiske bybegreber og byforståelser. Dens "overskuds-

landskaber" (Nielsen 2001) udgør på en måde det fysiske og synlige bevis på et opbrud og en mangfoldighed, der kræver en nyåbning af byteorien (Steinø 2000). I den internationale byteori synes netop dette fokus på byens ændrede karakter at være mest markant indenfor analytikere, der har blik for betydningen af bevægelser og strømme som en del af byens væsen (Amin & Thrift 2002, Castells 1996, Graham & Marvin 2001, Urry 2000). Behovet for at tænke strømme og processer ind i bybegrebet og byforståelsen, kan således siges at være erkendt, omend det endnu ikke helt er forstået og integreret i byteorien. Her synes Langsom by at give en ny dimension og udfordring til byanalysen al den stund der er tale om en omvendning af den etablerede forestilling om at byerne alle som én må formodes at efterstræbe det Olympiske ideal; hurtigere, højere, længere. Vores byforståelse og byplanlægning må derfor dels suppleres med et analytisk begrebsapparat, der åbner for at tænke by og mobilitet sammen. Dels må den suppleres med en kritisk forestillingsevne til at tænke friktion som en værdi, som et aktiv for byen så at sige. Ikke mindst i den sidstnævnte forstand, synes der lang vej endnu at gå for både planlæggere og politikere, der til stadighed synes mærket af drømmen om det "friktionsfrie samfund". På denne baggrund kan Langsom by komme til at udgøre et vigtigt korrektiv til den etablerede byforståelse, uagtet at der også for dette fænomens vedkommende kan være grund til at underkaste det et kritisk blik.

Hvad de konkrete implikationer af Langsom by vil blive ligger udenfor denne artikels ramme. Der kan dog afslutningsvist peges på nogle mulige og

potentielle afledte effekter af Langsom by. Viljen til friktion, som den kommer til udtryk i Langsom by, kan fortolkes som et sympatisk udtryk for en blotlæggelse af problemerne med en ukritisk og urefleksiv jagt på friktionsfrie byer. Som en del af diskussionen af, hvad Langsom by indebærer for byernes udvikling, samt for hvilken byforståelse man skal bringe i spil, må man dog også kritisk overveje de politiske implikationer. Hermed tænkes for det første på, om Langsom by blot bliver en klub af certificerede, "autentiske" og salgbare byer? For det andet må man undersøge om Langsom by er udtryk for en usamtidig romantisering af en by- og livsform af i går? Man kan på den anden side se Langsom by som et opgør med drømmen om det "friktionsfrie samfund" og dermed også med en dimension af byplanlægningens vilje til orden. Hermed kan Langsom by tjene til både teoretisk, politisk og praktisk at påpege de utilsigtede konsekvenser af jagten på friktionsfrihed, samt antyde praktiske modtræk hertil. På denne måde kan Langsom by medvirke til at se byen som scene for andet end drømmen om friktionsfrihed. Det vil på sin side være en kærkommen lejlighed til at argumentere for, at byplanlægningen må tage afsæt i en forståelsesramme der ikke bare tænker i en funktional organisation af arealanvendelse, men også i at opleve, erfare og sanse byen (Thorlund 2003:13). Det handler med andre ord om "nydelsen ved langsomheden".

Litteraturhenvisninger
kan ses på
www.dcue.dk

*Allegori over den gode
regerings dyder. Freske i
Palazzo Pubbico i Sienna
udført af Ambrogio Lorenzetti
(1337-1340).*

Det gode liv – set i et filosofisk perspektiv

Af filosof Finn Arler, Institut for Samfundsudvikling og Planlægning, Aalborg Universitet.

Spørgsmålet om det gode liv (og om det gode samfund som forudsætning for det gode liv) er et af filosofiens ældste. Hvis vi forsøger at se bort fra alle de særlige omstændigheder, hvad er det da, der får liv til at lykkes? Blandt de mange bud, den lange tradition har produceret, har jeg fundet det værd at fremhæve følgende komponenter, som på mange måder er intimt forbundne.

Højt på listen kommer nærvær og engagement. Et uengageret liv kan vanskeligt siges at være vellykket. Man må være optaget af noget, hvis ikke alting skal forekomme meningsløst og ligegyldigt. Til engagementet hører også selvfor-glemmelsen. Er man optaget af noget, sætter man ofte egne behov i parentes. Er man nærværende, er man helt sig selv og dog samtidig ude af sig selv, for så vidt man netop er optaget af noget andet end sig selv. Tilfredsstillelsen ved engagementet fordrer derfor paradoksalt nok også, at det ikke er tilfredsstillelsen selv, der er genstand og mål.

Det er dog ikke alt, det er lige meget værd at engagere sig i. Det gode liv må da også rumme refleksion som en væs-

entlig komponent. Et uovervejet liv er ikke værd at leve, hævdede allerede Sokrates. Nærvær og engagement kan ikke være af en sådan art, at omtanke udelukkes. Der må være kvalitet i det, der engagerer, og vurderinger af kvalitet må løbende justeres. Er der tale om kvaliteter, som jeg selv, når jeg er helt ærlig overfor sig selv, finder det værd at forfølge? Bestræbelsen på at være nærværende er på den måde samtidig en bestræbelse på at være autentisk, på at forfølge sine egne – overvejede – forestillinger om det gode, og ikke blot mene og handle, som “man” forventes at gøre. Passer det liv, jeg lever, til den person, jeg er, og til de forestillinger, jeg gør mig om, hvem jeg gerne vil være?

Dyder og dømmekraft

Behovet for refleksion peger på endnu en central komponent i det gode liv: at kunne forsvare sine handlinger med alment acceptable grunde. Dvs. grunde, som er så tungtvejende, at alle andre burde kunne anerkende dem – og som de derfor også vil kunne begrunde deres egne handlinger med. Det kan synes at være i modstrid med kravet om at følge sine egne, og ikke andres forestillinger, men understreger blot, at vi grundlæggende er sociale væsner. Grunde er aldrig så private, at de alene kan forstås af et enkelt individ. Når vi begrundet overfor os selv, begrundet vi altid på en måde, som alle andre i det fællesskab, vi tilhører, burde kunne forstå og – hvis grundene er gode nok – acceptere. Begrebet autonomi omfatter begge sider. På den ene side bestræber vi os på at være selvbestemmende, og ikke blot gøre som "man" plejer. På den anden side er vi først selvbestemmende,

Detail fra Lorenzettis allegori over den gode regering.

når vi kan forsvare vore handlinger med grunde, som vi netop finder alment acceptable.

Det er ikke altid let at afgøre, hvad der er værd at engagere sig i, og hvilke grunde der er tilstrækkelig gode. Det gode liv må derfor også omfatte læring, selvudvikling eller dannelse. I den klassiske tolkning handler det ikke blot om at opnå viden og optræne færdigheder, men frem for alt om udvikling af dyder og dømmekraft. Selvstændighed kræver mod. Indsigt kræver tålmodighed og omhyggelighed. Vurderinger kan fordre både mådehold, besindighed, æstetisk fornemmelse og retfærdighedssans. Humor kan vi dårligt være foruden. Tolerance og storsind bliver vigtige i det øjeblik, vi indser, at det gode liv kan findes i mange udgaver, og at vi alle kan tage fejl og gå helt galt i byen.

Fællesskabets betydning

Dyder og dømmekraft kan vanskeligt udvikles i ensomhed. Vi dannes i fællesskab med andre. Grunde og overvejelser må tilsvarende afprøves i fælles samtale. Det gode liv må allerede af disse grunde være et liv med andre. Deltagelse i fællesskaber er imidlertid også i sig selv en central komponent i det gode liv, uanset om der er tale om kærlighedsforhold, venskaber eller andre former for sociale fællesskaber. Vi vil vanskeligt kunne forstå os selv uafhængigt af samkvem med andre, og vort nærvær og engagement er da også i høj grad koblet til det fælles liv med andre. Også her finder vi selvfor-glemmelsen: andres glæde kan ofte være svær at skelne fra ens egen, og andres udfoldelse kan opleves som en forlængelse af ens egen udfoldelse. Andres optagethed af emner eller genrer, jeg ikke selv har evner for eller tid til, giver mig tilmed mulighed for oplevelser og

indsigter, jeg aldrig på egen hånd ville kunne opnå.

Til det gode liv hører naturligvis også en passende mængde materielle goder, der forbedrer mulighederne for tilfredsstillende udfoldelse. Det gælder, uanset om goderne har en direkte brugskaraktter, eller om vi blot glæder os over deres tilstedeværelse. Det er ikke altid afgørende, om de er klassificeret som privat eller fælles ejendom. I det gode samfund vil få have for meget og færre for lidt til eget forbrug, mens de goder fremmes og beskyttes, som er væsentlige for borgernes udfoldelse eller identitet, men som vanskeligt kan opretholdes af enkeltindivider. Hvilke goder, det drejer sig om, er et vigtigt tema for fælles samtale og engagement.

Værdien af begrænsninger

Hvad har det gode liv med økologi og bæredygtighed at gøre? Hvis man tænker på det gode liv i en meget snæver forstand, så kan det umiddelbart forekomme, at den megen snak om økologi og bæredygtighed blot fører til snærende begrænsninger. Det kan ligefrem lugte af afkald, selvbegrænsning og en lang række løftede pegefingre. Hvorfor skal jeg begrænse mig af hensyn til kommende generationer, dyr og planter og hvad ved jeg? Hvad har de nogensinde gjort for mig?

Lad os i første omgang minde om, at begrænsninger i en henseende altid sker for at fremme goder andetsteds. Der er på miljøområdet tale om prioriteringer af akkurat samme art som alle andre steder. I mange tilfælde er hensynet til den menneskelige sundhed centralt. Andre gange er det bevarelsen af brugsmuligheder på lang sigt. Andre gange igen drejer det sig om bevarelse af omgivelser, der er inspirerende for mennesker,

og giver gode livsmuligheder for vore medskabninger. Er der noget, vi skal undlade at gøre et sted, så er det for at bevare muligheder, som vi vægter højere, andetsteds. Det er der ikke meget selvpineri i – hvert fald ikke så længe det kommer en selv til gode.

Men hvad så, når begrænsningen sker af hensyn til mere udsatte medborgere, astmatikere eksempelvis, af hensyn til kommende generationer eller til andre livsvæsner uden umiddelbar nytteværdi? Hvis det er rigtigt, at det gode liv er et liv i fællesskab, hvor man kan glæde sig over andres udfoldelse – og måske ligefrem formår at se andres udfoldelse som en udstrækning af ens egen udfoldelse – så vil det allerede ud fra en selvsk

betragtning være vigtigt at tage hensyn til andre. Det samme gælder, for så vidt det er et helt fundamentalt livsbehov at kunne forsvare sine handlinger med alment acceptable grunde. Hertil kommer så, at det selvforglemmende engagement i visse goder – kunst, arkitektur, plante- og dyreliv, landskabelig skønhed etc. – uundgåeligt indebærer et ønske om at bevare dem. Kan man derved tillige glæde efterkommerne, og for så vidt etablere et værdifællesskab med dem, så er det da blot en fin ekstragevinst.

Naturligvis vil der opstå konflikter og modsætninger, men hvis livet som helhed tager sig ud som et nulsumsspil, hvor optur for andre altid vil være nedtur for mig, så er der gået noget galt et

eller andet sted. Godt nok er det i hvert fald ikke.

DET GODE LIV

Det gode liv er det liv, hvor vi hver især finder en balance mellem det selvbeherskende, rationelle "jeg", der magter denne verden – og det selvforglemmende, irrationelle "selv", der hengiver sig til den verden, det elsker.

Det gode samfund er det samfund, hvor mennesket har muligheder for at udfolde begge disse sider af livet.

John Holten-Andersen

*Citat fra hans bog
"Hjernevask og hjerteblod.
Tanker om det myndige menneske".
(Foto: Robert Mogensen)*

Byøkologi og lykke

Hvordan kombineres det gode liv med en bæredygtig udvikling?

Sat på spidsen er bæredygtig udvikling og det gode liv hinandens modsætninger: Hvor det gode liv typisk opfattes som "min livskvalitet, her og nu" handler bæredygtig udvikling om konsekvenser af vores handlinger på andre, et andet sted og på et andet tidspunkt.

Af Jeppe Læssøe, Cand. Psyk.,
Danmarks Miljøundersøgelser

I de sidste mange år har det været en udbredt holdning, at der sådan set ikke er nogle problemer i det: "Hvad der er godt for miljøet, er også godt for dig". Og ja, bekæmpelsen af miljøødelæggelser er en vigtig forudsætning for at vi kan leve godt. Men på den anden side: Et godt miljø er jo trods alt ikke det eneste vi forbinder med et godt liv. Der ligger et problem i, at vi som samfund sideløbende og stort set uafhængigt af hinanden udvikler visioner for en miljømæssig bæredygtig fremtid og for det gode liv. Et bæredygtigt samfund kunne godt gå

hen og blive et monotont og tvangspræget samfund. Og ønskerne til det gode liv kan på sin side føre os længere i retning af et fortsat voksende forbrug, som underminerer effekten af de tekniske miljøfremskridt hos os selv, og som giver problemer med fordeling og bæredygtig udvikling på globalt plan.

Dialog og visioner

Der er brug for at overskride adskillelsen og skabe en levende dialog mellem visionerne for et bæredygtigt samfund og det gode liv: Hvor strider de mod

*Vi længes efter et liv med mere tid og mindre stress.
(Stemmingsbillede fra Andelssamfundet i Hjortshøj)*

Foto: Judit Szoleczky

hinanden? Hvordan kan de samtænkes så de understøtter hinanden? Da hverken bæredygtig udvikling eller det gode liv udgør klare, éntydige mål, er der heldigvis muligheder for flere visioner for, hvordan fremtidens bæredygtige og lykkelige samfund kan se ud.

Byøkologien er et godt sted at forsøge en sådan samtænkning. Hvor miljøsektoren generelt set er ret ensidigt fikseret på viden om miljøet, har byøkologien den klare fordel, at den foregår dér, hvor folk lever og bor. Den kan derfor dårligt undgå at forholde sig til beboernes leve-

vilkår, engagement og ønsker. Gennem borgerdeltagelse kan byøkologiske projekter få vigtige input til, hvordan miljømæssige og sociale kvaliteter kan kombineres. Men ligesom byøkologien drager nytte af miljøforskningen, kunne den også drage nytte af forskning i det gode liv.

Eksempler fra psykologien

Hverken psykologien eller andre videnskaber kan sige noget endeligt om, hvad det gode liv indebærer. Idet vi udvikler os under forskellige levevilkår og gennem forskellige livsforløb, bliver vi også individer med forskellige ønsker og længsler til livet. På den anden side har psykologien beskæftiget sig med folks ve og vel på tværs af tid og sted, og kan derfor trods alt godt bidrage med nogle relevante input. De to eksempler, jeg har valgt ud, handler dels om et helt grundlæggende behov, dels om en længsel hos mange mennesker i moderne samfund som i dag.

Social responsivitet

Ifølge den svenske socialpsykolog, Johan Asplund, har vi som mennesker et helt elementært behov for "social responsivitet". Responsivitet beskriver han som glæden ved at lege med en drage: Man mærker, der er liv i den anden ende og må hele tiden være beredt til at reagere på dragens ofte uforudsigelige manøvrer. Uanset at denne responsivitet i sig selv er stimulerende, kan glæden ved den udvikle sig til langt større højder, når den udvikler sig mellem mennesker. Den sociale responsivitet er ikke enhver form for menneskeligt samvær, men handler om den åbne, legende, kreativt voksende udveksling mellem mennesker, hvor det, den ene gør, er et gensvar på den anden, og omvendt. Det er

billedligt talt som at spille bordtennis, hvor man hele tiden modtager nye, overraskende bolde tilbage fra den anden, og selv finder på overrumplende tilbagespil, som udfordrer modspilleren til at respondere igen.

Kan byøkologien formes, så den understøtter social responsivitet i stedet for at hæmme den? Det er værd at tænke over. Et bud kunne være, at byøkologien skaber offentlige rum, hvor den sociale responsivitet kan udspille sig. Et eksempel så jeg engang i Berlin, hvor et grønt græstags på en boligblok både fungerer som et økologisk element, der rensede regnvandet, og samtidig var et dejligt mødested, hvor beboerne kunne nyde solen og hinanden.

Jagten på selvværdet

Den moderne udvikling har frigjort individet fra en stiv og autoritær kultur, og har med øget velstand, nye teknologier og stor mobilitet givet os uendelig mange muligheder. Frigørelsen har imidlertid også haft sin pris, fordi vi nu ikke mere vokser op med en bestemt identitet og et klart socialt defineret værd. Hvem vi er, hvordan livet skal leves og om vi lykkes med det, er blevet et individuelt projekt. Vi konfronteres konstant med nye muligheder, med andres succeser og med vores egne begrænsninger. Psykisk giver dette sævel mellem oplevede muligheder og egne ressourcer problemer med selvværdet, og det søger vi så at lindre ved efter bedste evne at jage enhver mulighed for selvrealisering: Uddannelse, projekter på arbejdet, ombygning af hjemmet, køb af nye ting, spændende rejser mv. Det udvikler og stimulerer os samtidig med, at det i sammenligningen med alle mulighederne og alt det spændende de andre gør, alligevel ikke får os til at føle

os lykkeligere. Vores psykiske problemer er præget af manglende følelse af selvværd, af tomhed, depression og udbrændthed.

Livskvalitet

Med hensyn til livskvaliteten er vi ambivalente: På den ene side er jagten på selvrealisering gennem nye ting og nye intense oplevelser helt afgørende for vores psykiske velbefindende. På den anden side næres en længsel efter social nærhed, dybere mening, og et hverdagsliv med mere tid og mindre stress. Undersøgelser af livskvalitet viser, at det vi værdsætter højest ikke er materielle ting, men vores familie og venner, gode arbejdsforhold og fritidsaktiviteter.

Byøkologisk udvikling har stort set udelukkende handlet om at reducere vores miljøbelastninger gennem teknologisk og adfærdsmæssig optimering. Men samtidig betyder livsstilsudviklingen, drevet af vores evige jagt på selvrealisering, at det materielle forbrug øges. For at modvirke risikoen for at denne udvikling underminerer miljøforbedringerne, synes jeg det må være oplagt, at byøkologien begynder at beskæftige sig med livsstilsudviklingen og dens kulturelle drivkræfter. Den beskrevne ambivalens i forhold til livskvaliteten betyder, at der er grobund for attraktive alternativer til det stressende, stor-forbrugende hverdagsliv. I udlandet er der set spirer til en ny bevægelse for "voluntary simplicity". I Norge har Miljøverndepartementet været med til at starte en kampagne til frigørelse af tiden og for udvikling af visioner for det gode, bæredygtige liv (se www.07-06-05.com). Byøkologien kunne bidrage til en sådan ny bevægelse ved at koble sådanne sociale visioner sammen med spørgsmålet om byens udvikling.

Et Danmark i balance?

Af arkitekt MAA Robert Mogensen

Siden landsplanredegørelsen “Danmark på vej mod år 2018” fra begyndelsen af 1990’erne har de landsplanmæssige intentioner været baseret på et næsten rent liberalt grundlag, hvor de enkelte kommuner er blevet henvist til stort set at klare sig på baggrund af de stedlige ressourcer. Bortset fra København, forstås. Her er staten generøst gået til lommerne med milliardinvesteringer i tociffers-klassen, svarende til mellem 25 - 30 milliarder i tiåret 1992 - 2002.

Resten af landet har i samme periode været spist af med eufemismer som “lokale særkender kan give konkurrencefordele” til den seneste landsplanredegørelse “Et Danmark i balance” hvor omskrivningen er formuleret på versemål til “Løsningernes geografi skal modsvare opgavernes geografi”.

Det er imidlertid gået ganske godt, stadig ifølge “Et Danmark i balance”, for storbyerne med over 100.000 indbyggere og nogenlunde for de mellemstore byer med mellem 20.000 - 100.000 indbyggere. Men ikke så godt for de små og mindre bysamfund med under 20.000 indbyggere. Her peger alle nøgletal den forkerte vej.

Og hva’ så? Det drejer sig jo kun om ca. 10% af befolkningen. Hvorfor ikke ligeså godt lade de små og mindre bysamfund sejle deres egen sø med lidt

håndører fra Indenrigsministeriets landdistriktspulje som politisk legitimation af den gode vilje.

Ja, hvorfor egentlig ikke? For det første, fordi det er socialt uacceptabelt og arrogant at lade de svage skotte sig selv. For det andet, fordi det ikke vil blive noget kønt syn med mere eller mindre forslummede småbyer. Og for det tredje, fordi sådanne bysamfund vil blive ofre for de mest ubehagelige spekulanter, som ser gode fortjenstmuligheder i at leje ud til bordelvirksomhed, til udstødte og svage mennesker, afvigere og kriminelle. Man kan sagtens forestille sig Hell Angels eller tilsvarende grupper opkøbe hele landsbyer, nu da der bliver drevet klapjagt på dem i deres nuværende “domiciler”. Så bliver der ikke kun tale om rockerborge, men hele rockerbyer. Hvad behar?

På tilsvarende måde som København har haft statens bevågenhed i det seneste 10-år, bør regeringen, hvis den mener noget med sin snak om “Et Danmark i balance” være rede til at give de mindre og små bysamfund med under 20.000 indbyggere en markant håndsrækning til at udbygge og fundamentere de kvaliteter, som så åbenbart findes her. Omvendt må de mindre bysamfund imidlertid også selv erkende, at de har en opgave at løfte og udvise vilje til en kvalitativ udvikling, som

måske ikke alle kommunens borgere bifalder, jf. blandt andet visse landboforeningers massive afvisning af etableringen af de statslige naturparker.

Det vil kræve en del diplomati og smidighed at gøre op med årtiers interesse- og vanetænkning. Til gengæld vil de mindre bysamfund ved at satse på blandt andet god arkitektur, bæredygtig planlægning og sociale livsformer, måske blive ligeså attraktive som de kampagne- og havnebyer, som vi valfarter til i vore ferier. Den globale landsby som alternativ til storbyens mere stakåndede livsform – men uden småbyens indskrænkede provinsialisme.

Men uden en klar stillingtagen fra statens side til fordel for de mindre eller små byer, går den ikke. Disse bysamfund har helt enkelt ikke selv ressourcerne til at løfte opgaverne. Foruden en kontant tilskyndelse bør man også overveje at genoplive det gamle frikommunebegreb, hvor de små og mindre kommuner kunne få lejlighed til at afprøve en række eksperimenter og tiltag, som de normalt vil være afskåret fra på grund af den gældende lovgivning. Et afgørende kriterium for en sådan fristatus skulle naturligvis være, at initiativerne trak i den rigtige retning – mod bæredygtighed og fysisk kvalitet.

Nysted Mainstream

Tekst og foto: arkitekt MAA
Robert Mogensen

Næsten alle kommuner har i en årrække messet det samme mantra, når fremtidens strategi skulle formuleres: "IT-erhverv og videnstunge virksomheder. Kunne vi bare få nogen af dem, ville vores lykke være gjort". Men det er svært, hvis man ikke ligger lige der, hvor "mainstream" passerer. Hvad gør man så? Resignerer og lader tingene gå deres skæve gang – eller erkender man sin situation og ser sig om efter de potentialer, man så er i besiddelse af?

Det spørgsmål præsenterede jeg for Nysteds borgmester Lennart Damsbo-Andersen. Han svarede, at hans kommune forlængst er hørt op med at drømme om IT-virksomheder, eller om at store internationale virksomheder skulle få øje på en udkant som Sydlolland.

- Men vores styrke er faktisk, at vi ligger langt væk fra motorvejene, fra uddannelsesbyerne og de andre parametre, der regnes for afgørende, når byernes potentialer skal opmåles. Vi oplever faktisk en pæn interesse for vores by og kommune.

- Mens andre oplever befolkningstilbagegang, har vi i Nysted haft en svag stigning. Folk kan lide at bosætte sig her, fordi her er smukt og fredeligt. Vi

får mange nye borgere, især ældre mennesker og børnefamilier. Vi har en gammel købstad, som vi gennem mange år har passet godt på. Byen ligger lige ned til vandet overfor Aalholm Slot. Vi er meget bevidste om, at vi er i besiddelse af et spændende kulturmiljø, siger Lennart Damsbo-Andersen. Han har dog ikke planer om at gå med i Citaslow-bevægelsen.

Vindmøllepark

Ud for kysten rejser i disse år Nysted Havmøllepark med 72 vindmøller på hver 2,2 Mega Watt. Møllerne vil årligt kunne forsyne 110.000 husstande med forureningsfri energi, svarende til hele Lolland-Falster.

- Der er da mange, der ikke synes,

det er noget kønt syn. Men om et halvt års tid, så står de der imidlertid. Også her har vi valgt at forholde os proaktivt til vores situation. Vi bruger simpelthen vindmølleparken til at profilere os på. Vi har bl.a. i tankerne at etablere et videns- og oplevelsescenter, Vindenes Verden, syd for byen med direkte udsigt ud over vindmølleparken, fortæller borgmesteren og fortsætter:

- Udover vindenergien udnytter vi også andre lokale energiressourcer som halm og gylle. Det er vores udtalte politik at gøre Nysted til en god bokommune med bæredygtig varme og et stort islæt af miljøvenlighed. Og det ser tilsyneladende ud til, at vi har held med mange af vores bestræbelser – citaslow eller ej!

På www.dcue.dk kan du læse

en artikel om bolig- og livsstilseksperimentet
Friland på Djursland.

